Tečaj XIV. **NOVICE** List 33.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti. sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 23. aprila 1856.

Kako teleta pitati ali debeliti.

Spisal prof. dr. Haubner.

Ravno tiste vodila, ktere veljajo pri pitanji vsake druge živine, veljajo tudi za teleta. Dovelj tečne klaje zraven pa lahko prebavljive naj se jim daje: to je pervo; — drugo pa je, naj se v hlevu tako ravnajo, da ne zgubljajo močí. Se vé, da se mora sicer tudi še za njih zdravje skerbeti.

Kar pervič tedaj zadeva živež (hrano) telet, je sladko mleko jim najbolja in najtečniša hrana, izperva izpod lastne matere, pozneje tudi od druzih krav. Povsod kodar pitajo teleta na posebno izverstno vižo, jih pitajo s sladkim mlekom. Naj naravniše in najpripravniše je, ako tele samo sesá; izperva ima mleka zadosti izpod svoje matere, pozneje mu ga je pa treba še od druge. Ako pa tele ne sesá in se mu drugega mleka izpod krave piti daje, je treba paziti na gori rečene vodila. Tù in tam ubijajo zjutrej in zvečer sirovo jajce v mleko ali ga teletu naravnost v gobcu zmečkajo. To pitanje je predrago in se zatega voljo zlo opuša.

Ker se mleko, sirovo maslo in sir lahko prodajajo, so jeli gospodarji mleko spod krave za pitanje telet namestovali z mnogotero drugo hrano. Nikdar pa ni telečje meso tako dobro in okusno kakor po mleku. In če se že druga klaja namestuje, naj se saj nikoli pred kakor v 3. ali 4. tednu ne zgodí, še bolje je pa v 5. ali 6. tednu.— Namesto čištega mleka jim dajejo posnetega in pinjenega, in pa jim kuhajo lanéno seme, lanéno moko, ječmenovo moko, turšično moko, štirko itd. in dajejo vmes. Z velikim pridom jim dajejo nekteri gospodarji kakega dobrega olja (lanénega ali laškega) ali kake mastí, vsaki dan po več lotov. Olje ali mast namestujete maslo (puter) v posnetem ali pinjenem mleku. Terde klaje kakor sena, slame, zobanja jim pravi gospodar nikoli ne daje, ker za telečji želodec je ta klaja težko prebavljiva in tudi premalo redí; da teleta ne morejo po nji segati, jim privežejo torbo okoli gobca.

Hrana se daje teletom vsaki dan v določenih urah, večidel trikrat, pa tudi štirikrat na dan; koliko pa vsakkrat, to se ravná po velikosti teleta in kakor rado jé in dobro prebavlja. Če več mleka mlado popije na dan, toliko hitreje se spita in toliko bolje se splačajo stroški; navadna mera na dan je izperva 3 do 5 bokalov in tako naprej do 8 in še več.

Hlev mora biti gorák (pa ne soparen), ne presvitel, in dobro nastlan; prostora naj ima tele toliko, da se prosto giblje, pa se vendar preveč ne shodi, ker mu to moč jemlje. Na Holandskem imajo teleta v takih zagrajah, da imajo le prostor stati in ležati; zadej je zagraja z latami tako narejena, da blato in scavnica skozi morete.

Naj kraji čas, da se tele spita, je 7 do 8 tednov, navadni čas pa 12 do 15 tednov, redkokterikrat 20 tednov. Tele zraste 140 do 180, pozneje 200 do 300 in nazadnje celó 350 do 400 funtov težko.

Tako teleta pitati pa se splača le tam, kjer ljudje ceno pitanega teleta spoznajo in ga po ti ceni tudi plačajo. Kjer ni tako, bo gospodar tudi naj bolje storil, ako bo tele kmali prodal in ga ne deržal čez 3 ali 4 tedne.

Rastlina.

Spisal Janez Tušek na Dunaji.

(Dalje.)

Marsiktera prevneta glavica je to prikazen premišljevaje izustila: tukaj je meja rastlinstva in živalstva, na kteri vidimo rastlino, ko ravno spreminja se v žival. Duh, ki v nji prebiva, je tesne verige raztergal in dvignil se na visočejo stopnjo popolnosti. Z minulo mladostjo zgine mu tudi prejšina navdušenost in on se potem spet pohlevno skrije pod rastlinsko odejo. Rastlinska kal je spet to postala kar je bila njegova mati.

Drugi so bili pa bolj pametni, in so si mislili: res, da je težko tù razločiti rastline od žival, pa v prihodnje se bo gotovo pokazalo, da so vse te prikazni le nasledki naravnih močí, da vse to gibanje nima nič živalskega na sebi; ker se te stvarice le na eno stran verté in kar nič občutka ne kažejo, ker terčijo v vsako reč, ki jim je na poti. Njim podobne živalice pa se dobro znajo ogibati neprijetnim rečem.

Marsiktera mikavna prikazen, ktero nahajamo pri mnogih rastlinah, pri gleni, praprotu, bi bila tukaj na prostoru, pa naj bo dovolj sam ta izgled, dokazati, da gibanje ni obče veljaven razloček med rastlinstvom in živalstvom.

Zdaj niso naravoslovci vedili, kaj bi bilo početi, ker sta usta in gibanje zgubila razločivno veljavo. Išimo torej drugi bolj veljaven razloček!

Kakor dolgo so le to gibanje rastlinskih stvarí poznali, pa še udov ne, ki vzrokujejo gibanje, so mislili, da so narava in lastnosti gibavnih organov razločivne. Nepopolne živali, proti kterim je pika nad čerko i velika kakor slon, se gibljejo s pomočjo majhnih obervic, ki njih kožo pokrivajo. Take obervice ima tudi človek v nosu, ktere brez človeške volje in še celó nekaj časa po smerti neizrečeno hitro migajo. Pa ko so zapazili, da se začetne rastlinske kalí z ravno takimi obervicami gibljejo, je tudi ta razloček zgrudil se v nič.

Zdaj je ostala še občutljivost. Rastline pa saj ne čutijo nič; to lastnost imajo gotovo le živali! Prav resnično je, da so rastline brez občutka, pa išemo ga tudi pri marsikteri živali zastonj. — Občutljivo imenujemo stvar, ki beží pred neprijetnostmi in kteri ni vse eno, če je v temi ali na svetlem. Kteri stvari pa stiskanje, elektrika, luč in tema, merzlota in gorkota nič ne dé, take gotovo ne moremo imenovati občutljive, in vendar je veliko gotovih živalic, in še celó z ustmi in želodcom obdarovanih, ki vsega tega kar nič ne čutijo. Pri večjih živalih sicer ne bomo skušali po ti poti prepričati se od njih občutljivosti, ampak bomo iskali čutnic; pri tako nepopolnih in majhnih stvaricah je pa to nemogoče, ker je celo truplo le mehurček s tekočino napolnjen, brez posebnih organov, tedaj tudi brez čutnic. Tedaj se smé terditi od občutljive stvarí, da je žival, pa od neobčutljive še ne, da je rastlina. —

Ali tedaj ni nobene meje med rastlinstvom in živalstvom? Skorej je podoba, da ne. Po zmiraj natanjčniših preiskavah se je vse, kar so učeni poprej postavili v razloček, neveljavno skazalo in po sedanji vednosti bi znalo le sledeče v gotov razloček biti.

Rastlinska kal pri imenovanih rastlinah se le takrat skupej stisne, ko se zmuzne skoz ozko luknjo na rodivne rastline, potem pa svoje podobe ne spremení več, ker je obdana od terdne mrenice. Živalski mehurčki na ti nizki stopnji popolnosti pa v vsakem trenutku spremené svojo podobo; zdaj so podobni jajcu, zdaj steklenici, zdaj zvezdi itd. Spremenljivost telesne podobe je tedaj zadnji veljavni razloček rastlin in žival, akoravno ne smemo vseh reči, ki so brez te lastnosti, prištevati rastlinam, ker veliko živalic prebiva v terdih apnénih ali kremenenih lupinah, kakor polži; tedaj je tukaj nemogoče presoditi, ali prebivavci teh hišic uno last imajo, ali ne. Če bi jim razbilo hišico, bi poginila tudi živalica, tedaj jim ni mogoče priti do živega.

Gospodarske skušnje.

(Kako mlade sadne drevesa presajati, da posebno veselo rastejo in drugač sajene veliko prekosijo). Če je le moč, naj se v jeseni izkopljejo jame, poltretji čevelj globoke in tri do štiri čevlje široke; kar se izkoplje dobre zemlje, naj se verže na poseben kùp, slaba po spet posebej. Prihodnjo spomlad naj se kar je moč zgodej drevesa vsadé; dobra zemlja se verže spod v jamo, in če je treba, naj se je še kaj primeče, da ne pride drevo pregloboko v zemljo, kakor se to večidel povsod napačno godí. Ko tako vsajeno drevo stojí kakor ima stati, pa jama še ni zasuta, naj se mu na gole korenine potrese za dve dobre periši ječmena, in potem se ječmen in korenine drevesa za 8 pavcov na debelo z zemljo zasujejo; pa zemlja okoli drevesa se ne smé preterdo zatlačiti, da se ječmen ne zamorí in ne gnjije. Ko začne ječmen kaliti, povživajo koreninice njegov sok in žlem, in tako drevesce raste neizrečeno veselo in prekosí vse druge, ktere so bile drugači ravnane. „Ver. Frau. Bl.“

Gospodarska novíca.

(Nov gnoj). Da je gnoj za vsako gospodarstvo perva potreba, se kaže tudi iz tega, da čedalje več gnoja napravljajo na umetno vižo in ga prodajajo po svetu. Zdaj je učnik kmetijstva gosp. J. E. Hölbling na Dunaji (Stadt, Herrengasse Nr. 25) oklical gnoj za polje, senožeti, verte in vinograde (Hölbling's Feld-, Wiesen-, Garten und Weingartendünger), kterega na vso moč priporoča za vsakteri sadež. Za oral (joh) zemlje se ga potrebuje 6 do 8 centov, cent ($1^1/_8$ vagána) velja 1 gold. in pol; gnoj ta je v podobi praha; kako se ž njim gnojí, je v posebnem poduku s kratko besedo povedano. Prejemlje se v žakljih ali sodcih. — Če bo gospodar gnoj v štacuni kupoval, ne bo prišel deleč, to je gotovo; da pa razglasimo to novíco, znabiti da vendarle komu vstrežemo. Saj to pa bi radi dosegli, da bi vsi naši gospodarji spoznali, da mora gnoj vendar velika dobrota zemljišem biti, ker se celó napravlja po štacunarsko; ako je pa dobrota, da bi ga prav pridno ravnali in ga saj ne zgubljali po nemarnosti!

Slovensko slovstvo.

Pretres „slovenskih beril za 3. in 4., 5. in 6. gimnazijalni razred“, vredjenih po dr. Bleiweis-u in dr. Miklošič-u.

Spisal prof. Raić.

(Dalje.)

Vz šče je včasih spodletelo in se zastopa skoz sam *z*: „zrediti“ VI. 5., namesto „vzrediti“, ali po *iz*: „izveličar“ V. 48., namesto „vzveličar“.

Sovsema na robe se potrebuje trpivni samostavnik „učenik“ VI. 9., „odrešenik“ 23. za delavni „učnik“, „rešnik“; vem šče pravimo „krstnik“, der täufer, „stvarnik“, der schöpfer, pa ne „krščenik“, „stvarjenik“ v tem pomenu. Iz trpivnega deležja se ne dajo samostavniki delavni, temoč le trpivni izpeljevati, in vsak Slovenec dobro razumi „učnik“. Take samostavne imena pa se delajo iz delavnega priloga: učen, učna, učno, krsten-na-no prilagaje k možkemu spolu *ik* po izpahnenji pologlasnega *e*.

V mestniku enojnega števila možkih in srednjih samostavnikov se devlje tudi po mehkih tihnikih *u* namesto *i*: „v kolobarju“ VI. 39., „v morju“ 1., namesto „v kolobarji“, „v morji“; vsej narod v vsakdanjem govoru potrebuje *i* tudi po trdih tihnikih in staroslovenščina iskreno želí. To je gotovo nedosledni hrvatski *u*.

Družévnik srednjega samostavnika v množnem številu se nahaja s končnico *mi*: „vratmi“ VI. 25. in 36. namesto „vrati“, česar šče doslej nesmo pisali, in nasproti pri možkih ednozložnih samo *i*: „bogi“ VI. 3., namesto „bogmi“ ali „bogovi“. Oblikoslovje tudi rani končnica *ami* pri ženskih samostavnikih na tihnik izhajajočih: „z lažami“ V. 25., namesto „z lažmi“. Resen je, da se je to v pesmi naključilo, pa pesnik nikoli ne ima pravice jezika kaliti. Ravno tako je napačno „s povodnjimi“ V. 182., namesto „s povodnimi. Samostavniki tega razreda v prvem sklonu na *j* odbivajo ga v vseh drugih sklonovih razve družévnika, tedaj „zibelj“, „pogibelj“, „kopelj“ itd., „zibeli“, „pogibeli“, „kopeli“.

„Nenadoma“ VI. 31. 93., namesto „nenadama“ je pogreška; samo možki samostavniki dobivajo *oma*, ženski pa v prvem sklonu na *a* vsikdar ama, tedaj „silama“ ne „siloma“.

Krivo je „naraslo“ VI. 4. 35., „odraslek“ V. 13., namesto „narastlo“, „odrastlek“, vendar tudi na drugih mestih „narastli“ VI. 16. V berilu V. se *r* nikoli ne izpahuje, če za njim *e* pred njim pa *č* stojí, v berilu VI. pa pravilno „čreda“ V. 23., „čevo“ VI. 85. Zdí se mi, da zavoljo navade, ki le v nekih krajevih gospoduje, ne bi korenične črke opuščali. Končnico *us* Slovenec rabé latinske besede odmeče, napačno tedaj „Pyrrhus“ VI. 36.; pa tudi „Pyrrh“ in na prvem listu „gimnazijalni“ se srečata v klanci nedoslednosti.

Prilogi na *ek*, *ok*, *ak* delajo lepo in pravilno slovenski 2. stopnjo z izpuščanjem te končnice in na ostalo osnovo prilagajo: *ejši*, *eji*, *ji*, *ši*, tedaj ne „visokejši“ VI. 65., temoč „višji“ in „širok“, „širši“. V velevniku šče doslej ne smo izpahovali i: „postavmo“ VI. 64., namesto „postavimo“ in tudi za naprej ne smemo krhati polnih oblik.

„Lesti“ VI. 66. stojí v protislovji s pisavoj „vzhod“ VI. 65.

Namesto „zagojzda“ VI. 96. se ima pisati „zagvozda“, kakor tudi „svoboda“. Kako je sem zablodila starejša česka pisava besede „strog“ VI. 172. namesto „stroj“?

Lepše in pravilneje je pisati „vsemogočen“, kor „vsegamogočen“ V. 1., VI. 159.

Oblike „stoječ“, „ležeč“, „pričujoč“, „potujoč“ V. 76. dosti razložno kažejo, da se deležje sed. delavno ima izpeljavati iz osnove sedanjika, pa ne iz nedoločivnika, kar naši pisavci neozirajoči se na staroslovenščino pogostoma opuščajo. Deležij se ljudstvo tako redko poslužuje, in pisatelj olepšuje svoje sostavke ž njimi je dolžen je pravilno rabiti.

Šč se zanemarja v besedah „revšina“ V. 45. in „hinavšina“ V. 24. in „*še*“ namesto „revščina“, „hinavščina“. „*šče*“. (Konec sledí.)

Odgovori.

O besedi „kuga“.

1. Iz zgodovine se ne dá dokazati, da bi Slovenci pred hudo turško morivko ne bili znali nobene hude nalezljive ali zlo morivne bolezni. Res, da nam zgodovina le premalo pripoveduje iz starejega časa slovenske zemlje; vendar, na pr., nahajamo, da je bil v letih 792 in 881 velik pomor v Furlanii, Krajni in Korutanu (Schönleben „Ann.“ 389, 454). V letu 1006 je bila silna bolezen krog Ljubljane, da je v mestu in zunaj mesta do 17.000 ljudí pomerlo; leta 1230 je bila sopet huda mertvija na Krajnskem, tako da so ljudje kar na potu cepali (Valvazor XV. 709, XIV. 292). Ali je leta 1349 strašni pomor, ki so ga imenovali „černo smert“, tudi med Slovenci divjal, manjka pri-

čevanja; pa saj ni mogel neznan ostati, ker je v bližnjih Benedkah pokončal na 100.000 ljudí. Morivna bolezen, ki jo imenujejo „turško kugo“, se je prikazala na Krajnskem v letu 1543, kakor piše Valvazor (b. XIV. 454); ali ni bila že popred tukaj znana, ne pripoveduje nikjer. Ali se je imé „kuga“ dajalo samo tej bolezni, ali tudi drugim nalezljivim in morivnim: bi utegnila Dalmatin in Trubar nar boljše priči biti v tolmačenji sv. pisma, ker so ondi večkrat imenovane take bolezni, kakoršne Latinec zaznamuje z besedo „pestis“, Grek pa z imenom „λοιμός“. Pa pri Trubarji se nahaja Mat. 24, 7. in Luk. 21, 11. le beseda žleza; nasproti pa pri Dalmatinu kuga; ravno tako ima Dalmatin tudi kugo 2. Mojz. 5, 3, 4. Mojz. 14, 12. in drugod; le 3. Mojz. 26, 25. stojí žleza *).

2. Po etimologíi še ni popolnoma dognano: iz kakošne korenike da je beseda „kuga“, ali je od slovenke ali od ptujke. Gosp. Terstenjak navoduje koreniko sanskritski glagol čhu ali khu, laedere, ferire; tej odgovarja slovenska kujem, latinska cudo, percutio, greška κοπτω. Po tem takem je kuga bolezen, ki pobija, tolče, morí. Ker pa kuga v več krajih zaznamuje zlasti hudo živinsko bolezen, bi utegnila njena korenika biti tudi tista, ki jo dr. Rapp (Vergl. Grammatik der indoeurop. Sprachen II. str. 74) piše kot indoeuropejsko, v pomenu za živino sploh, zlasti za kravo, namreč ka, ktera se nahaja v nemški kuh, sanskritski gô, slovenski gav, gov, goved, in pred ko ne tudi v slovenski kuže, pès. Vendar bi se jez raji poprijel une perve, kakor te druge korenike.

3. Po umoslovji ali tudi po naravoslovji si pomena „hudo nalezljiv“ in „hudo moriven“ sicer nista enaka, ne tudi sorodna, pa sta med seboj mnogokrat zvezana kakor uzrok in uzročena reč (Ursache und Wirkung), ker hudo nalezljive bolezni so večidel tudi hudo morivne. Je še to opomniti, da naše neučeno ljudstvo besede „nalezljiv“ ne stiska tako hudo, kakor zdravnik ali naravoslovec; kadar naši ljudje govorijo, da se „bolezen nalezuje po zraku, po sapi“, gotovo ne mahajo veliko v stran od tega, kar učeni zdravnik imenuje miazme.

4. V učenem govoru se Slovenci ne bodemo mogli zderževati vseh ptujk, kakor se jih drugi Slovani ne zdržujejo. Zlasti malo zbirčna sta o tem Rus in Poljak; Ceh je prav laskern zastran čisto slovanske besede, in za njim jo raji vozi Slovenec in Ilir. Vendar v ljudskem govoru, kteri ni vselej celó določen, bodo vedno več veljale domače besede, ker se ložje umevajo; ako se mora pomen bolj določiti, se to lahko zgodí po kterem prilogu. S tem pa nočem terditi, da bi se ne smele bolj kratke, bolj določne in čistoslovenske besede iskati, kadar nahajajo bolj nenavadni pomeni, kteri se morajo prav in natanko zaznamovati. Sicer tudi ptuje besede same na sebi niso vselej popolno določne, svoj natančni pomen imajo bolj po navadni rabi; na pr., ravno „epidemija“, prav za prav nadljudska bolezen, in „epidemija“, prav za prav medljudska bolezen, manj tanko določujete pomen, kakor pa nemške Volkskrankheit in Ortskrankheit. Po takem razločku bi utegnilo po slovensko naj bolj prav biti ljudska bolezen, in krajna bolezen, v bolj splohnem pomenu.

Za besedo „Seuche“, po bolj posebnem pomenu pa bo težko ktera druga pred obveljala, kakor „kuga“ in „kužna bolezen“.

Da naše ljudstvo kolere ni bolj klicalo za kugo, bi utegnil biti ta uzrok, da „kolera“ ima preveč slovensko podobo, ker človeka, kakor pravijo, zlasti kolje, po trebuhu vije, grize in kerči. Tudi pri koljiki **) Slovenec precej misli na to klanje. P. H.

*) Ime žleza se je turški kugi (pestis orientalis) gotovo pritaknilo za to, ker v ti bolezni otekó žleze (Drüsen) pod pazduho, nad stegni in še v več druzih krajih (bubones pestilentiales, Bubonenpest.) Vred.

**) Zato sva z gosp. dr. Strupi-om že zdávnej brez vsega pomislika za „Kolik“ vzela koljika. Vred.

Za „Jung gewohnt, alt gethan“

mi je neki gospod, rojen Kastavec, sledeče prislovice povedal, ktere se po Kastalščini rabijo, med kterimi se meni posebno perva lepa zdí: „Mlado delo, stara navada“, „Mladost privolji, starost obvolji“, „Našto (nač, kemu) mladost privikne, starost obikne“.

Kratkočasno berílo.

Trap.

(Pripovedka.)

Bil je nekdaj oče, ki je imel tri sine. Dva sta bila brihtna, nar mlajši pa trapast. Primerilo se je, da je oče umerl. Starši in srednji sin si naravnost posest razdelita, tako, da na mlajšega nič ne pride.

Trap se milo joka in gré po svetu. Narpred sreča tropo pijancov, ki so se ga dobro naserkali, so ukali in mnoge burke uganjali. Zlo se jim zamerzi jokajočega viditi. Padejo čez trapa in ga hudo našeškajo. „Kjer se mi veselimo, pravijo, tam ne smé nobeden žalovati“. Trap se bolečin vije in prosi: „Bom pa kaj druzega, pravi, za naprej delal, če ljudí srečam. Le povejte, kaj?“ Pijanci: „Prav! le govori: Imamo ga, pa še bi ga radi!“ „Bom storil“, odgovorí trap.

Pri ti priči ga pusté; on pa gré in koraka naprej. Pride do samotnega kraja. Bilo je na véliki cesti. Tam je neki mož mošnjo dnarja zgubil in je ravno skerbno iskal. „Imamo ga, pa še bi ga radi!“ upije trap, ko iskajočega ugleda. Ta meni, da je dnar najden in veselo ptujcu naproti gré. „Dajte sem, prijatel! mu reče, moj je; pa vi veliko plačo dobote“. — Pa trap kroži to svojo na dalej in uni je menil, da se norca dela. Vzame tedaj bič in mu jih našteje po herbtu. „O joj!“ — plaka neumnež — „več ne bom tako govoril, pa povejte mi kako hočem, da bo ljudem všeč“. Ptujec: „Če te kak tak popraša in če druzega ne veš, reci: „Nič, nič!“ — „Bom storil“, pravi trap. Potem odide, gré in gré in koraka naprej.

Pride do vode. Tù so ribči ribe lovili. „Nič! nič! „zavpije trap, jih ugledavši. Ribči res še niso nič vjeli in bili so silno nevoljni. Vse plane zdaj z mrežjimi drogovi na suho. Trap je vnovič tepen. Trap: „Odpustite! kako čem pa reči?“ Ribči: Danes eno, jutro dvé! je naš pregovor. Ta nam je všeč“. „Prav!“ odgovorí trap. Potem odide, gré in gré in koraka naprej.

Pride do vislic. Tukaj so ravno babo obešali. Danes eno, jutro dvé!“ upije trap. Ljudem se je ženica smilila, zlo jih tedaj besede neumnega razdražijo. Zagrabijo ga in ga tako nabijejo, da se komaj zavé. Trap: „Bog se usmili! ali nisem prav govoril?“ Ljudje: „Tepec! drugikrat reci: Bog se usmili duše“. „Bom“, odgovorí trap. Potem odide, gré in gré in koraka naprej.

Pride do konjederca, ki je ravno paro derl. „Bog se usmili duše! Bog se usmili duše!“ reče trap in se začne iz vsega gerla smejati. Tudi konjederec misli, da norce uganja. Bil je čmern mož, s kterim se ni bilo šaliti. Prijel je poleno in je trapa silno namahal. Trap: „Kako bi pač reči mogel? Konjederec: „Čakaj! bom ti jo zasolil. Pri tem mu pokaže trop krojačev, ki se tepó. Tje pojdi, mu reče, in prašaj: „Ali kozla jezdarite?“ „Bom“, pravi trap. Potem pa odide in koraka, kamor mu je zaukazano.

Pride do krojačev. „Ali kozla jezdarite?“ jih praša. Komaj uni „kozel“ zaslišijo, se hipoma vsi va-nj zadervé in ga tako nemilo z vatli omerijo, da mu pleča in herbet začerné. Trap: „Zakaj vam prav ni? Krojači: „Tepec pojdi! Če še tako tropo srečaš, reci: Tako se le norci spremljajo. Potlej boš pametno govoril“. „Prav!“ odgovorí trap. Potem odide, gré in koraka naprej.

Pride do gospodov in gospodičin, ki se po planem radujejo in sprehajajo. „Tako se le norci spremljajo“, jih trap nagovorí. En čas ga gospôda pisano gleda, ker pa le ne odjenja, gospodje svoje palice vzdignejo in ga tako

namlatijo, da je bolj mertev kot živ. Ko se zbrihta, je gospôda odšla, le eden je še sem in tje hodil; tega on praša, kako da bi bil govoriti mogel. Gospod: „Kak prilizek bi bil izrekel, postavim: „Sloga in sprava“. In še dar bi bil dobil. „Bom pa drugo pot bolje opravil“, pravi trap. Potem odide, gré in koraka naprej.

Pride do vojšakov, ki so ravno v boj gromeli in le po kervi hrepeneli. Peli so divje pesmi, polne ognja in bojne nadušenosti. „Sloga in sprava“, jim trap upije dar pričakovaje. Pa spekel se je. Miroljubne besede vojšake tako razkačijo, da ga z bodali in puškami sujejo, tepejo in ljuto terpinčijo. „Tako že spet ni prav!“ stoka trapec, povejte mi vendar, kaj bi vsem všeč bilo. Vojšaki: „Beseda bojnih mož je: „Bímo jih, dajmo jih!“ le babe drugač govoré“. Trap: „Si bom zapomnil“. Potem pa odide, gré in koraka naprej.

Bila je noč, ko v neko vas dospè. Perva hiša je bila posebno bogata. Pa ravno to noč so čez to hišo tatje prišli in že so lestvice pristavili v shrambe se zmuzat.

Ko jih trapec zagleda, začne upiti: „Bímo jih, dajmo jih! bímo jih, dajmo jih!“ Strah tatov ni popisati, ko te besede zaslišijo. Mislili so, da ljudje nad-nje gredó. Res je to klicanje trapa spijoče ljudstvo prebudilo. Vse vrè skupej in kmalo so tatje zasačeni. — Gospodar hiše, ki je bil bogat in je bil zdaj v nevarnosti vse zgubiti, je bil grozno vesel. Trapa je k sebi vzel in ga noter do smerti pri sebi obderžal. Zakaj le njemu se je imel za ohrambo bogastva zahvaliti.

Dva nauka dajè življenje trapa. Pervič: „ljudem se nikoli ne vstreže“. Drugič: „Tudi slep šinkovec sčasoma najde korito. J. T.

Novičar iz austrijanskih krajev.

Iz Dolenskega 17. apr. Mnogokrat se je priporočevalo na ogenj paziti zavoljo nesreč, ki izvirajo iz take nemarnosti. — V saboto pred belo nedeljo t. l. se je v Brezovci pri Št. Jerneji na Dolenskem strašna nesreča pripetila. Dve hiši ste ob dveh popolnoči do tal zgorele in z njimi vred tudi dve ženski: gospodinja in pa dekla. Pravijo, da same ste si bile večidel te nesreče krive. Pozno v noč ste kruh pekle in tlečo metlo, s ktero ste peč ometale, za omaro vtaknile. Kolikorkrat sta tleča metla in pa živi pepel, nečimerno spravljena, že ognjenega petelina zagnala na streho, da je pokončal vse, in vendar vse take nesreče niso žalibog! še zmodrile gospodarjev in gospodinj. Bog pomagaj!

J. O. Lepstanski.

Iz Planine na Notranjsk. 19. aprila se mi piše, da tudi gosp. Pivk je naročil in prejel iz Monakovega 20 jajc kohinhinske pute, ktere je dvema domačima putama izvaliti dal; v 3 tednih se je izleglo 6 pišancev, kteri se dosihmal prav dobro vedejo. Pozneje je gosp. Pivk naročil novih 20 jajc, pa so mu jih môgli le 4 poslati, zraven pa še nektere nekega francozkega plemena; polovico jih je gosp. Koren kokli podložil ravno danes. Na Dunaji *) se tudi kohinhinske jajca dobivajo, pa ne vém: kje. A. B.

Novičar iz raznih krajev.

Po naj višjem ukazu cesarjevem se imajo za končanje vojske in dognanje mirne sprave po vsih cerkvah cesarstva zahvalne maše péti. — Za novo cerkev na Dunaji, ki se bo zidala v spomin srečne rešitve cesarjeve iz smertne nevarnosti leta 1853 in ktere podstavni kamen z velíko slovesnostjo, ktere se bojo vdeležili tudi vsi na Dunaji zbrani škofje, se bo položil prihodnji četertek. Kamen ta je prišel iz Jeruzalema v saboto na Dunaj; mladi arhitekt Endliher, kteremu je zidanje romarske hiše v Jeruzalemu izročeno, ga je izkopal iz neke podzemeljske jame na gori kalavarii blizo kapeljice matere božje in pa blizo verta Gethsemane. — C. k. ministerstvo je pohišne kupčevavce (Hausirer *) oprostilo tistih davkovskih priklad, ktere zadevajo zaklad zemljišne odveze in pa deželne, okrajne in občinske potrebšine, in je c. k. deželnim poglavarstvom velélo, naj ukažejo dotičnim cesarskim gosposkam, da se pohiševavci te priklade oprostijo. — Če sta ženin in nevesta zavoljo kakega posebnega vzroka, ki pa se mora do dobrega spričati, dovoljenje dobila le enkrat namesto trikrat oklicana biti, se na dan oklica ne smeta poročiti; — tako veleva nov ukaz. — C. k. ministerstvo notrajnih oprav se nek posvetuje, kako bi se dalo določevanje tarife za prodajo kruha, mesá itd. drugač narediti ali da bi popolnoma nehalo, in je kupčijske in obertnijske zbornice za svet poprašalo. — Po poslednjih kasnih izkazkih je za deržavno posojílo od leta 1854 že 400 milijonov plačanih. — 1. julija se bo začela nova zastavna posojilnica (Hypothekenbank) na Dunaji, ktera bo potem tudi po mnogih deželah cesarstva napravila poddružnice, to je, male posojilnice. Ker ne manjka posestnikov, ki potrebujejo dnarja na pósodo, je gotovo, da bo ta nova naprava imela dokaj opraviti. — Dunajska kmetijska družba je razpisala vprašanje: „Kako bi bilo mogoče, ali kaj naj bi se počelo, da bi se v našem cesarstvu toliko mesarske živine priredilo, da bi ne bilo potreba ptuje kupovati?“ Kdor bo na to vprašanje do konca tega leta kaj prida odgovor dal, prejme zlato medaljo, ktera je 50 cekinov vredna. Naj se požene, kdor vé kaj dobrega in gotovega svetovati; ne le zlata svetinja mu bo lepo plačílo, temuč tudi še večja bo ta zasluga, da se čez 4 milijone vsako leto ohrani cesarstvu. — Poslanci parižkega zbora so jeli Pariz zapušati, in zmiraj bolj se bliža dan, da se bojo na drobno zvedili njegovi sklepi, kteri se sedaj še ne vedó. — Baron Koller gré te dní v Bukurešt, kjer se bo komisija začela za vredbo Moldave in Valahije, ktera bo kake 3 mesce terpela. — Govorí se, da černogorski knez je napravil pismo, v kterem dokazuje, da Černogora ne more obstati, ako se ji ne dajo stare meje nazaj in da pred ne bo stanovitnega mirú med Černogorci in Turki; tudi mora imeti svojo luko v Antivari, kjer je nekdaj serbski kralj Radoslav stanoval; ta luka je potrebna Černogori kakor ribi voda. „Srb. Dnev.“ poterjuje te potrebe. V Valencii na Španjskem se je 6. t. m. vnel punt, ki ga pa je armada iz Madrida kmali zadušila. — V Rim bo prišla nek še za 10.000 vojakov močneja posadka. — 7. dan t. m. so v Parizu zaperli mnogo oséb prekucijskih namenov sumljivih. — Sliši se, da bo rusovski minister unanjih zadev grof Neselrode odstopil od te službe in njegovo mesto nastopil knez Goršakov, ki je poprej bil rusovski poslanec na Dunaji. — Angležko ministerstvo je začelo omahovati; ministra Panemures in Laboucheres sta že odstopila; ali se bo Palmerston obderžal, kadar bojo sklepi parižkega zbora znani, se ne vé. — V Erfurtu je obsodila sodnija te dní nekega zagrebača, kteri je pokopanim merličem ropal obleko, na 18 let v ječo, njegove pomagače pa na eno do 10 let.

*) „Novice“, ktere se podvizujejo vsako imenitnišo stvar svojim bravcem berž povedati, so že lani v listu 49. omenile na Dunaji izrejenih kohinhink. Kakor je lani dunajskemu občnemu zboru kmetijske družbe gosp. Roth pokazal to zlo hvaljeno novo pleme, bi tudi gosp. Pivk vstregel naši družbi, ako bi petelinčka in putko kohinhinsko 6. dan majnika občnemu zboru pokazati hotel. Vred.

*) Zastran besede „pohiševavec“ za nemško „Hausirer“, ktera nam spet pod pero pride, nam je gosp. Cigale vse poterdil, kar smo unidan v listu 27. opomnili, in pa še pristavil sledeče: „Pameten je sicer svet, da iskaje slovenskih besed za kak pomen se oziramo na več jezikov; ravno zatega voljo je beseda „pohiševavec“ tako dobra, kakor latinska: circitor (obhodnik), laška: merciajuolo girovaga, francozka: colporteur (naramničar), angleška: pedler (košar), ruska: raznoščik, poljska: domokražca (ki po hišah okrog hodi), česka: obchodnik podomovni“ itd. Vred.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.